

BUNGEEJUMPEN VANAF DE SCHOULDERS VAN DE TRADITIE

Verslag van een cursus doop en avondmaal met pioniers

Anneke van der Velde, 26 juli 2018

"Pionieren met doop en avondmaal. Voor de één klinkt dit waarschijnlijk als muziek in de oren. Voor de ander als vloeken in de kerk." Anneke van der Velde vertelt over de cursus 'doop en avondmaal met pioniers'.

Ik begrijp goed dat pionieren met doop en avondmaal een spannend thema is. Juist daarom geef ik een cursus hierover voor pioniers. Een cursus van drie ochtenden waarmee pioniers worden toegerust op hun plek de sacramenten contextueel vorm en inhoud te geven. Dat kan niet zonder kennis te nemen van de eeuwenoude theologische doordening van de sacramenten.

Het raakte me hoe de pioniers zich bewust zijn van de traditie en die recht willen doen. Tegelijk was er het verlangen terug te gaan naar de oorsprong van de sacramenten en 'slechts' de Bijbel als uitgangspunt te nemen. Een bungeejump vanaf de schouders van de traditie.

Even slikken

In de voorbereiding op de cursus 'doop en avondmaal' heb ik wel even moeten slikken. Want ik ben historicus en theoloog. En ik heb grote waardering en respect voor de dogmatiek, de traditie en de kerkgeschiedenis. Juist in deze tijd, waarbij ook in de kerk oppervlakkige en snelle informatie uitwisseling aan de orde van de dag lijken te zijn, vind ik het belangrijk te pleiten voor een grondige theologische doordening. Ik zie onze voorouders in de theologie soms letterlijk voor me; mensen die hun hele leven hebben gewijd aan het onderzoeken, doordenken en expliciteren van Bijbelse en theologische noties. Ik vond dan ook dat de pioniers stevig kennis zouden moeten nemen van de dogmatiek.

Doop en avondmaal door pioniers

De generale synode van de Protestantse Kerk Nederland heeft in april 2014 besloten dat er vanwege de bijzondere missionaire situatie van pioniersplekken voor pioniers ruimte is doop en avondmaal te vieren. Pioniers mogen de ambts werkzaamheden van een predikant vervullen, zolang dat gebeurt in verbinding met een specifieke pioniersplek. Elke pionier kan gebruik maken van deze ruimte, ook als hij of zij geen theologische opleiding heeft genoten. De basis hiervoor is ordinantie 2 artikel 6 uit de kerkorde. Om van deze ruimte gebruik te kunnen maken, is er een procedure. Na een stappenplan van negen stappen wordt de pionier bevoegd verklaard de sacramenten te bedienen. Onderdeel van deze procedure is een cursus 'doop en avondmaal'. De cursus beslaat drie dagdelen en er wordt afgerond met een werkstuk over de sacramenten. Pioniers van verschillende opleidingen, contexten en geloofsachtergronden doen eraan mee. Meer info via www.lerenpionieren.nl/doop-en-avondmaal.

Ik had echter onderschat hoe dat bewustzijn van het staan in de traditie en de eerbied ervoor al aanwezig waren bij de pioniers die naar de cursus kwamen. Natuurlijk, bij pioniers gaat het vaak om 'jonge honden' die enthousiast en gedreven staan te popelen om het heil dat zij hebben ontdekt te delen. Daarbij hebben ze haast, en willen ze zich niet laten afleiden door zaken die er niet toe doen en de dingen naar hun mening onnodig ingewikkeld maken. Ze willen zich bepalen tot de kern van het heil en die ontdoen van alle

stoffigheid die er naar hun mening door de eeuwen heen op is komen te liggen. Maar ik merkte ook de behoefte aan zorgvuldigheid, liefde voor de traditie en de kerkgeschiedenis, een op waarde schatten van wat er zoal aan dogmatiek rondom doop en avondmaal is geformuleerd. En ik zag bij de cursisten ook de moed, om voor zichzelf en hun pioniersplek te onderscheiden wat waardevol is in die traditie en wat ballast is. Om uiteindelijk vanuit de Bijbel nieuwe vorm en inhoud aan de sacramenten te geven. Dat is durven: de traditie op waarde schatten, je ervan losmaken, en een nieuwe weg inslaan. Omdat je ervan overtuigd bent dat een nieuwe context een nieuwe vertaling van het heil nodig maakt.

Onderdeel van de cursus was dat de pioniers aan elkaar een concrete liturgie van een doop- of avondmaalsviering presenteerden. Dit gaf een prachtige oogst aan nieuwe woorden, onverwachte vormen en toepassingen. Het was boeiend om te zien dat sommige pioniers de oude inhoud laten staan, maar een vernieuwing zoeken in de vorm van de sacramenten. En anderen laten de oude vorm in stand, maar zoeken vernieuwing in de betekenis ervan.

In een vijver

Als voorbeeld van het eerste (oude betekenis, nieuwe vorm) vertelde een pionier over het voornemen om te dopen in de vijver naast hun woongemeenschap. De betekenis van die doop zal waarschijnlijk exact hetzelfde zijn als wat zijn voorouders er door de eeuwen heen aan beleefden. De woorden die gesproken zullen worden zijn vergelijkbaar. Er zullen teksten klinken over de opname in het verbond, de overgang van de dood naar de gemeenschap van Christus, het schoonwassen van zonde en het begin van een leven onder Gods heilsbelofte. De vorm zal wezenlijk anders zijn: er zal ondergedompeld worden op een alledaagse plek. Een plek die echter van grote betekenis is voor de dopeling. Een plek waar de dopeling in het wonen en leven met anderen het heil heeft ervaren. De vorm van het sacrament wordt aangepast aan de context waarbinnen het geloof wordt beleefd.

Een voorbeeld van een sacrament in 'oude vorm, nieuwe betekenis' werd gegeven door een wat meer vrijzinnige pionier die een kind 'traditioneel' ging dopen, en waarbij de betekenis vooral zou zijn dat het kind welkom werd geheten in het leven en de familie. De baby zou worden gedoopt met drie keer een besprenkeling, in de naam van de Vader, Zoon en Heilige Geest. In de inleiding op de doop zou vooral het welkom heten in het leven en de familie worden benadrukt. Niet de opname in het verbond, niet het sterven en opstaan in Christus, niet het schoonwassen van zonde zou centraal staan, maar het vieren van het leven. Het oude sacrament dat als vorm gebruikt wordt voor een eigentijds geboortefeest.

Het elastiek

Natuurlijk valt er over beide varianten vanuit de dogmatiek en kerkgeschiedenis veel te zeggen. Ook in mij komen bedenkingen op, beren op de weg, de behoefte om op het scherpst van de snede een theologische discussie te gaan voeren over de vorm en betekenis van de sacramenten. Maar mij heeft ook de moed en durf geraakt die de pioniers lieten zien. Zij weten dat ze staan op de schouders van de traditie, maar dat verlamt ze niet. Ze durven te springen. Omdat ze zien dat deze tijd en de context waarin ze pionieren andere wegen vraagt om het door hen ervaren heil te bemiddelen. Een bungeejump vanaf de schouders van de traditie.